

KDYŽ SE ŘEKNE KANAFAS, VĚTŠINOU SI PŘEDSTAVÍME NĚCO FOLKLORISTICKÉHO, NEJSPIŠ MALOVANOU POSTEL S DUCHNAMI. JENŽE TEXTILNÍ DESIGNÉRKA AKADEMICKÁ MALÍŘKA EVA JANDÍKOVÁ, KTERÁ SE NA TUTO TKANINU CELÝ ŽIVOT ZAMĚŘUJE, KAŽDÉHO MILOVNÍKA KRÁSNÉHO POVLEČENÍ PŘESVĚDČÍ, ŽE KANAFAS MÁ V JEJÍM PODÁNÍ NEJLEPŠÍ LÉTA TEPRVE PŘED SEBOU!

Kanafas

Je i pro mladé

CO JE VLASTNĚ KANAFAS?

Kanafas je z technologického hlediska pestře tkaná látka. V textiláckém žargonu barevně snované a házené zboží ve střední gramáži, převážně v plátnové vazbě, ale i v kombinaci s képrem, atlasem či jinou listovou vazbou. Jakmile je v osnově či útku barevná nit, může jít o kanafas. Už na obrazech z počátku našeho letopočtu má Kristus bederní roušku z kanafasu s vytkávaným modrým pruhem na okraji.

JE KANAFAS ZDEJŠÍM SPECIFIKEM?

Na západě jsou hodně populární lůžkoviny damaškové, což je žakárská tkanina. Také je tam velký výběr opravdu kvalitních tištěných dezénů. Pestře tkané látky na povlaky se tam blíží popelínu. Kanafásek, jak ho známe my ve střední gramáži, je opravdu spíš zdejší.

KANAFASEM SE MYSLÍ PRUHY A KOSTKY. JE TO JEHO POZNÁVACÍ ZNAMENÍ?

Ano. I když teoreticky je možné udělat kanafasovou tkaninu jednobarevnou, v osnově například bílou a v útku šedou, takže vznikne světle šedá tkanina, která až při pozorném prohlédnutí má viditelné barevné zrno. To je ale neefektivní. Jednobarevné látky se barví „v kuse“, utkají se bílé a pak se barví. Je to podstatně levnější.

NAVRHOVAT POŘÁD JEN PROUŽEK NEBO KOSTKU, TO NENÍ PRO DESIGNÉRA ZROVNA VÝZVOU, ŽE?

Mnoho lidí si myslí, že dělat jenom proužky a kostičky je jednoduché. Můj kanafas vyžaduje, abych byla hodně ukázněná. Zdrojem inspirace je u mne většinou konkrétní krásně barevná věc nebo silná barevná emoce. Stylizace tohoto motivu do střídání pravoúhlých barevných ploch je strašná dřina. Například kolekce Crocus. Začalo to žilkovaným krokusem. Dospět k tomu, aby proužky byly pravidelné, ale člověk měl dojem, že úplně pravidelné nejsou, byl můj cíl. Abych se mu přiblížila, dodala jsem vzoru asymetrický posun ploch vůči pruhům a modrá je ze čtyř různých odstínů. Plocha se dá rozehrát i útkem. Když se na kolekci Crocus dneska kouknu, mám příjemný pocit, že jsem z květu vytáhla to podstatné. A tak to bývá s každým nápadem, v poslední kolekci Red Chili jsem vycházela z papriček.

PŘED REVOLUCÍ JSTE PRACOVALA JAKO TEXTILNÍ DESIGNÉRKA V ÚSTŘEDÍ LIDOVÉ UMĚLECKÉ VÝROBY, KDE JSTE SE SPECIALIZOVALA NA ŽAKÁRY A KANAFAS. ZMĚNILO SE OD TĚ DOBY NĚCO?

Podstatně. Před revolucí mě kanafas živil, zatímco tapisérie byly hobby. Od roku

AKADEMICKÁ MALÍŘKA EVA JANDÍKOVÁ (1954)

VYSTUDOVALA VYSOKOU ŠKOLU UMĚLECKOPRŮMYSLVOU, ATELIÉR TEXTILNÍHO VÝTVARNICTVÍ U PROFESORA FELCMANA. V ROCE 1982 NASTOUPILA JAKO TEXTILNÍ DESIGNÉRKA DO ÚSTŘEDÍ LIDOVÉ UMĚLECKÉ VÝROBY. KDYŽ ÚLUV ZANIKL, PŘEDNÁŠELA NA KATEDŘE NAVRHOVÁNÍ TEXTILU A ODĚVU TECHNICKÉ UNIVERZITY V LIBERCI A ZÁROVEN PRACOVALA V COMPUTER DESIGN STUDIO. V ROCE 2000 ZALOŽILA VLASTNÍ TEXTILNÍ ATELIÉR TEREJ. NEJDE O MOŘSKÉHO PTÁKA MORUS BASSANUS, ALE ZKRATKU TEXTILNÍ REALIZACE JINAK. NÁZVY SVÝCH KANAFASOVÝCH KOLEKČÍ NACHÁZÍ V PŘÍRODĚ: ANANAS, CROCUS, CHILLI, DURMAN, JUKA, GRANÁT, SLUNCE, NEBE, GINGO, PISTA, MALINA, BRUSINKA.... V LETECH 2003 – 2005 PŮSOBILA V ATELIÉRU TEXTILNÍHO VÝTVARNICTVÍ VŠUP V PRAZE JAKO ODBORNÁ ASISTENTKA. ZŮČASTNILA SE ŘADY KOLEKTIVNÍCH I SAMOSTATNÝCH VÝSTAV, Z POSLEDNÍCH JMENUJME DUHOVÝ SVĚT KANAFASU (2005, REGIONÁLNÍ MUZEUM JÍLOVÉ), KANAFAS (2007, GALERIE SCARABEUS), PRUHOVANÁ KRÁSA (2008, STŘEDOČESKÉ MUZEUM V ROZTOKÁCH). ZA SVOU TVORBU V OBORU TEXTILNÍHO NÁVRHÁŘSTVÍ BYLA DVAKRÁT OCEŇENÁ V SOUTĚŽI DOBRÝ DESIGN. SVŮJ VOLNÝ ČAS TRÁVÍ LEZENÍM PO SKALÁCH.

FOTO HANA HAMPLOVÁ

KANAFAS BRUSINKA VYVOLÁVÁ DOJEM PODZIMNÍHO LESA, KDE POSLEDNÍ BRUSINKY SPÁLÍ NOČNÍ MRAŽÍK

FOTO JAN POLÁK

KANAFASOVÝ UBRUS SE VZOREM COTA

FOTO HANA HAMPLOVÁ

JEMNÁ A DECENTNÍ KOLEKCE JUKA VZNIKLA INSPIRACÍ STEJNOJMENNOU ROSTLINOU

FOTO HANA HAMPLOVÁ

KANAFASOVÉ UBROUSKY A UBRUSY Z KOLEKCE MALINOVÁ

FOTO HANA HAMPLOVÁ

KOLEKCE RÉVOVÁ VYCHÁZÍ Z BAREVNOSTI RŮZNÝCH ODRŮD VÍNA

1995, kdy ÚLUV zanikl, mě živí užitá grafika a kanafas je „vedlejšák“. Nejsem s tímhle stavem úplně spokojená, ráda bych se k textilu vrátila cele.

NA VŠUP BYLI VAŠIMI SPOLUŽÁKY ODĚVNÍ NÁVRHÁŘI DANIELA FLEJŠAROVÁ, BLANKA MATRAGI, JOSEF TAPŤUCH, JAROSLAV PROCHÁZKOVÁ A MNOZÍ JINÍ, O KTERÝCH SE UŽ V 80. LETECH HODNĚ PSALO. NECÍTLA JSTE SE VEDLE NICH JAKO POPELKA?

Nejdřív musím podotknout, že studovali oděv, zatímco já textil. Ale k zhrzenosti nebyl důvod. Pravidelně jsem se

zúčastňovala Doteků módy pořádaných Dílem, připravovala oděvní kupóny z modrotisku, tisky na hedvábí, ručně tkané kupóny na tkalcovském stavu listovém i žakárském. Většinou jsem byla předem domluvená s oděvními návrhářkami, například s Darjou Vitvarovou, Hankou Nálepovou-Formanovou, Evou Oktavcovou a dalšími, které z mých látek pak šily své modely. Měla jsem několik výstav svých tapisérií a od roku 1990 jsem se zúčastňovala akcí skupiny Žararaka. Byla jsem plně vytížená a jako Popelka si určitě nepřipadala.

PRO ÚLUV JSTE NAVRHOVALA ŽAKÁRY A HLAVNĚ KANAFASY

BEZMÁLA PATNÁCT LET. JAK JSTE SE VYROVNALA S TÍM, ŽE ZANIKL?

Prioritou bylo se uživit. V té době už měl můj muž firmu Computer Design Studio, kde potřeboval grafika a práce bylo tolik, že na lůžko nebyl čas. Spíš se mi hlavou honily myšlenky, co bude dál, protože zakázky byly jednorázové a klienti přelétávají. Ale na druhou stranu jsem se těšila, že budu dělat jinou výtvarnou činnost.

CO VÁS PŘIMĚLO, ABYSTE JAKO TEXTILNÍ DESIGNÉRKA NABRALA DRUHÝ DECH?

Věrní zákazníci, kteří se ozývali, že by rádi můj výtvarný styl kanafasu kupovali dál.

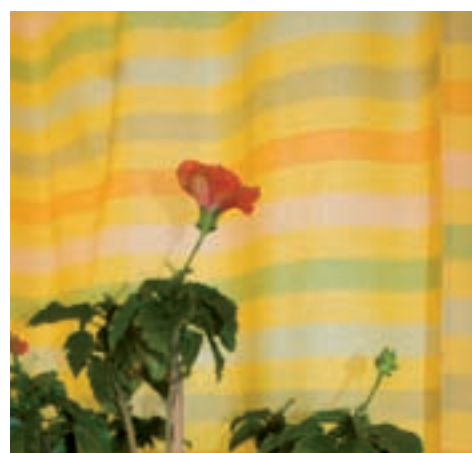
FOTO RADKA PITTROVÁ

VZOR YELLOW CHILLI

FOTO RADKA PITTROVÁ

POVLEČENÍ RED CHILLI V MUZEU V SEMILECH

UŽ PĚTADVACET LET SPÍ NAŠE RODINA VE „ÚLUVÁCKÉM“ KANAFASU, KTERÝ JE K NEROZTRHÁNÍ. JENŽE V KONFRONTACI S VAŠÍ DNEŠNÍ PRODUKČÍ VYPADÁ JAKO STRUHADLO VEDLE ANDĚLSKÝCH KŘÍDEL. ČÍM VYSVĚTLÍTE TAK HMATATELNÝ ROZDÍL?

Ve spolupráci s mým spolužákem, akademickým malířem Jaroslavem Habrmanem, jsme vyvinuli novou konstrukci tkaniny. Příve, stoprocentní bavlna, je skoro o polovinu tenčí, ale přitom pevnější, tkanina má vyšší počet nití. Gramáž místo původních 150 g/m² je nyní jen 120 g/m². Ve výsledku je látka jemnější, splývavější, je na něm aplikovaná protisrážlivá úprava a podstatně lépe se žehlí. Říkám jí vylehčený kanafas.

MŮŽE BÝT KANAFAS I Z JINÉHO MATERIÁLU NEŽ Z BAVLNY?

Materiálové složení kanafasu se vyvíjelo, zprvu byl z konopí, pak ze lnu, dnes z bavlny, která je ze všech hledisek

nejpříjemnější – je příjemná na omak, savá, pružná a cenově přiměřená. Len je choulostivý, musí se tkát ve vlhkém prostředí, jinak se osnova trhá. Hedvábné tkaniny podobného charakteru se dělají v Indii, ale tam jim samozřejmě kanafas neříkají. I u nás v minulosti tkalci hedvábnou nit přidávali do útku jako koření, pokud měla mít látka slavnostní charakter. Avšak při mechanickém tkaní hedvábí smyčkuje, protože je velice kluzké.

JAK VZNIKÁ VZOR?

Už dost dávno jsem se naučila vzorovat na počítači. Je to zásluha manžela, který se snažil, abych tyto možnosti využívala. Předtím jsem vytvářela vzor z barevných papírů, stříháním na proužky a lepením. Byla to piplová práce, ve které někdy hrála roli náhoda. Stačilo jinak přeložit papír a vznikla kombinace, kterou bych nevykalkulovala. Ostatně náhoda se nevyhýbá ani počítači, když se překryjí barevné vrstvy. To, co jsem v hlavě sice dávno měla, ale nedařilo se vědomě sestavit, se mi podaří ne zcela standardní metodou. Počítač je navíc úžasný v tom, že si mohu střidu vzoru zopakovat kolikrát chci a v různých proporcích. Vezměme například komplementární dvojici barev. Obecně platí, že zelená by měla být ve větší ploše než červená. Jenže ony mohou být vedle sebe v poměru 1:1. Velkou roli v tom hraje velikost, u drobného vzoru se barvy „slévají“ a je z nich jiný barevný vjem než u velkých pruhů či kostek, kde barvy fungují samy o „sobě“. Dost těžko se to vysvětluje, to se musí vidět.

KDY JSTE SI JISTÁ, ŽE VZOR JE SPRÁVNÝ?

Každý návrh, s kterým jsem spokojená na monitoru obrazovky, musí být vytištěn v měřítku 1:1. Pak ho pověsím na zeď, podstoupím a pozoruji. Často si řeknu: „To je ono!“, jenže když pruh papíru položím na stůl, vidím, že vzor v horizontální poloze není tak dobrý. Předělávám ho tak dlouho, až splňuje oba požadavky – být pověšen jako záves i položen na postel. V určité fázi tvorby mám natolik dobrou představivost, že jsem schopná rovnou psát počty nití pro tkalcovnu a vím, jak vzor bude fungovat. Když kanafas přijde z tkalcovny a vypadá přesně tak, jak jsem ho vymyslela, mám velkou radost, protože až v té chvíli se potvrdí všechny mé předpoklady.

VE VAŠICH KOLEKČÍCH SE STŘÍDAJÍ STUDENÉ BARVY

FOTO EVA JANDÍKOVÁ

KANAFASOVÉ ZÁVĚSY V MUZEJNÍ EXPOZICI

S TEPLÝMI. TO JE DÁNO VAŠÍ NÁLADOU, NEBO POŽADAVKY TRHU?

Po mnoha zkušenostech ještě z ÚLUVU, a dneska to není jinak, už nedám na předpovědi obchodníků, co se bude prodávat. Odhad je těžký. Zákazníci nás uvádějí někdy v omyl. V obchodě před prodavačkou ze slušnosti pochválí vystavené zboží, ale ve skutečnosti se obávají, že se do jejich ložnice nehodí nebo nemají právě peníze. A tak se vytasí s výmluvou, že by chtěli něco jiného, než je na pultě, třeba do modra. Tahle barevná „konkrétnost-nekonkrétnost“ je velmi matoucí. Když se to párkrát opakuje, přijde

za mnou prodejce s požadavkem „všichni chtějí modrou“. Na základě jeho přání vyzorují kolekci. Ale pak slyším zklamaný hlas obchodníka: „Raději bychom něco teplého, třeba oranžového, růžového, červeného...“

NENÍ TO Z HLEDISKA VÝZKUMU TRHU TRISTNÍ ZJIŠTĚNÍ?

Vysledovala jsem, že každý v sobě máme naprogramovanou nějakou barevnou škálu. Někteří jsme nažhavení na modrofialovou, jiní na modrozelenou, další na oranžovou, někdo je černobílý... Měla bych mít v nabídce všechny typy, aby si každý vybral. V případě tak široké nabídky

FOTO JAN POLÁK

by zákazník nemohl argumentovat „Já bych chtěl něco do modra“. Takže trendy a tendence barev každým rokem na Heimtextilu se zájmem prohlížím, ale řídím se jimi málo.

CO ROZHODNE, ZDA SE Z VELETRŽNÍHO TRENDU STANE HIT?

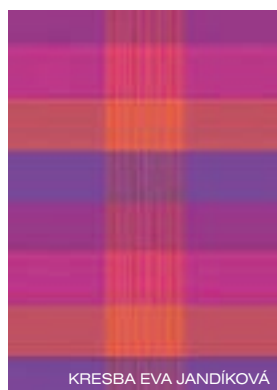
To záleží na mnoha okolnostech. Některé vzory se stanou časem klasikou. To potkalo můj dvoucentimetrový proužek a kostičku s lososovou, béžovou a vanilkovou, který jsem vyvzorovala kolem roku 1997. Dodnes se vyrábí pod názvem Milena a už je tak známý, že ho už nechci opakovat. Ve stejné době jsem vyvzorovala oranžovo-růžovo-zelenavý vzor Ananas. Neměl tak raketový vzestup, tkalcovna ho nezařadila do vzorníku, ale od té doby jsem udělala několik doporučených a kompozičních variant této barevnosti a myslím, že jsou povedenější. Když zhodnotím své zkušenosti s trhem, nejradši navrhuji, na co mám právě chuť a co také s nadšením nabízím. Takový vzor je pro mě zároveň tvůrčí posun.

ČERVENO-MODRO-FIALOVÝ VZOR S VELKÝMI BAREVNÝMI PLOCHAMI NAZVALA AUTORKA POVIDLA INSPIROVÁNA PODZIMNÍMI ŠVESTKAMI

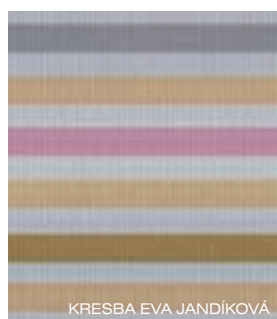
FOTO JAN POLÁK

LOŽNÍ POVLEČENÍ Z KOLEKCE ANANAS

KRESBA EVA JANDÍKOVÁ

NÁVRH VZORU POVIDLA

KRESBA EVA JANDÍKOVÁ

NEJNOVĚJŠÍ KANAFASOVÝ VZOR BABY, KTERÝ PRÁVĚ PŘÍCHÁZÍ NA TRH

FOTO EVA JANDÍKOVÁ

DEKORATIVNÍ POLŠTÁŘOVÉ POVLAKY S VELKÝMI BAREVNÝMI PLOCHAMI JSOU KOMBINACÍ VZORŮ COTA S ORIGAMI

PODLE ČEHO URČÍTE, ZDA BUDE LÁTKA PROUŽKOVANÁ, NEBO KOSTKOVANÁ?

Když mám možnost, dám přednost pruhu, je pro mě graficky čistý. Kostka a káro jsou problematictější, barvy osnovy a útku se protkávají navzájem a mohou vzniknout odstíny, které se někdy nehodí. Mně osobně se drobná kostička na povlečení moc nelíbí, připadá mi spíš historická než současná. Velkou kostku mám ráda, ale musí být tak velká, že je to vlastně barevná plocha.

MÁTE VLASTNÍ „KANAFASOVÝ VYNÁLEZ“?

V technologii pravouhlého křížení osnovy a útku se nic nového vynalézt nedá, snad jen objevit určité optické efekty, které v určitých situacích fungují. Například vypuštění bílé barvy ze vzoru. Bílá byla dříve často používána z cenových důvodů (příze se nemusela barvit) i kvůli čistotě, kterou signalizovala. Dnešní jistota pravidelného praní v pračce tento důvod vyřadila. Nabízím proto barevné ložní povlečení, které se dá sladit s barevností ložnice nebo si dokonce vytvořit v ložnici pouhým povlečením vždy jinou atmosféru. Jako druhý posun proti tradičním vzorům používám velké měřítko vzoru, někdy dokonce na celou šířku tkaniny. Sice se objevilo mnohem dřív u tisků, ale

v kanafasovém provedení jsem ho nabídla já. Za to mne neměli v tkalcovně rádi, protože snování je velmi pracné.

„Jandíkovské“ jsou i velké plochy jednoho odstínu barvy, které dovoluje dnešní dokonalejší technologie barvení. A jako poslední inovaci uvedu využívání šanzánového (měňavého) efektu, který potřebuje velkou plochu. Vzniká však jen u některých kombinací barev, kontrastních, nikoliv u bílé.

POKAŽDÉ MĚ PŘEKVAPÍ, KDYŽ VIDÍM V LOŽNICÍCH NOVÝCH BYTŮ POVLEČENÍ, KTERÉ CENOVĚ, MATERIÁLOVĚ, BAREVNĚ ANI VZOREM NELADÍ S NÁKLADNĚ ZAŘÍZENÝM INTERIÉREM. ČÍM SI TO VYSVĚTLIT?

Na to neznám odpověď. Ke mně chodí klienti, kteří vnímají i tyhle detaily a podle nich „oblékají“ svou postel.

OPRAVDU JSOU TAKOVÍ LIDÉ, CO NAKUPUJÍ LŮŽKOVINY S FOTOGRAFIÍ LOŽNICE V RUCI?

S fotografií sice ne, ale s kouskem koberce nebo potahové látky nebo si ode mne půjčí vzorky a doma je vyzkoušejí. A pokud zrovna nemám, co by se jim hodilo, dovedou být neuvěřitelně trpěliví. Čas od času zavolají, kdy už bude ta „jejich“ barevnost utkaná.

MARIE KRAUSOVÁ

FOTO EVA JANDÍKOVÁ

RŮZNÉ VARIANTY VZORU CROCUS

LOŽNÍ POVLEČENÍ NEMUSÍ BÝT Z OBOU STRAN STEJNÉ (KOLEKCE CROCUS)

KVĚT ŠAFRÁNU, Z NĚHOŽ VÝTVARNICE PŘI TVORBĚ VZORU CROCUS VYCHÁZELA